

N. 1507 i Lacav. escriuen *provable*, i DTo. 1647 *pro-
vabilitat*; però *probablement* ja en doc. ross. de 1598
«crehem *probablement* que trobant-se V. M. en lloc
nostre agueren fet lo mateix» (RLR LX, 64). *Improb-
able* [-vble, DTo. 1647]; *improbabilitat*. *Probatori* 5
[Lab. 1840].

De *prova* sembla ser derivat un val. +*prover* 'in-
dividu curander, saurí o apotecari aficionat i ambu-
lant': «Dihuen els *provers* y tiritiquers qu'en la vareta
de les virtuts ho poden fer tot», «els polvos de la mare
Celestina --- dihuen que curen tots els mals --- però
això ho dihuen els tiritiquers ambulants, per a gua-
nyar algunes aguiletas pels pòbles ahon van», MGA-
dea (T. del Xè I, 387, 184).

Probe, pres del ll. *probus* id.; *probitat* [Eiximenis]; 15
improbe, *improbitat* (rar *improbiós*). *Rèprobe* [-bo,
Belv.], ll. *reprobus*.

Aprovar [S. XIII], pres del ll. *approbare* en el sen-
tit de 'confirmar, comprovar': «la sua fe és per totes
causes *aprova*», *VidesR*, 201v2 (traduint *comproba-
tur*, 608.21); 'aprovar': «lausa e *aproa* a --- Vilafranca
totz privileges» 13vº, «lausa e *haprova*» 5vº *Cartoral*
de Vfr. de Conflent; «*aprovar*: approbo, comprobo»
Busa-N. 1507.1 Avui a l'Alt Pallars s'usa en el sentit
de 'provar (el tall) d'una eina' (Tor de V. Ferrera,
1932). *Aprovació* [Busa-N.]. *Aprovable*. *Aprovador*.
Aprovant. *Aprovat*, *aprovatiu*. *Aprovatori*. *Aprobatís-
sim*. *Desaprovar* [Lacav.]; *desaprovació*.

Comprovar [Lacav.], pres del ll. *comprobare* id.;
comprovació [Belv.]; *comprova*; *comprovable*; *com-
prorador*; *comprovant*; *comprovari*.

Emprovar [«~ un vestit» Belv.]: «La modista pas-
sà a *emprobar-les* totes: vestit, calsat, vel, corona: tot
anava que ni pintat», NOLLER (*Notes de c.*, 156); «pren-
ent la goça entre'ls genolls li *amprovava* 'l collar» 35
Pin i Soler (*La Família dels Garrigues*, 29). No són
dignes d'assentiment els qui diuen *provar* a la castella-
na en aquest sentit; *emprovar*; *emprova*.

Esprovar ant. 'posar a prova' [*VidesR*, 8v2]; doc.
cancel·leresc de 1310 mal llegit per Finke, *Acta Ar. II*,
776 (*nosc* per 'jo conec' és inconcebible en català, per
tant cal llegit: «no sé yo, En Vidal, lo rey d'Aragó
qui és rey *esprovat* e no és novissi en grans afers»
(potser frase d'interrogació retòrica, i possiblement
també caldria llegir *que* en lloc de *qui*?); «volc-lo 45
asprovar si-l potria avèr per amor», Reixac (*Questa*,
65.22, sense res en el model francès); «si emperò
negú --- igualment digne sia trobar, l'am[ad]lor de
vilà no-n deu ésser foragitat; emperò per moltes ma-
neres deu hom *esprovar* la fermetat de aquell[a],
abans que meresca aconseguir la --- amor» (trad. ll.
examinari) Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 26); «*es-
provar* tocant an la mà: tango; *esprovar* atent buscar:
tentó», Busa-N.; *esprovement* «temptació és *esprova-
ment* per lo qual enteniment és certificat», Llull (*Do.* 55
Pu., Gilli, 247); *esprovació*.

Reprovar, pres del ll. *reprobare* (per més que en
realitat aquest mot només en aparença és derivat de
probare, veg. *REPROPI* i *REPROTXAR*): «sia crese-
gut per son sagrament, que no pusca ésser *reprobat*» 60

ross., a. 1335 (*InvLC*); *reprovar* o *reprotxar*, DTo.
1647; *reprovació* [DTo. 1670]; *reprovable*, *reprova-
dor*, *reprovament*, *reprovat*, *reprovari*.

1 «Libres *aprovals*», els no «condemnables», Ant.
Canals (*Carta de St. Bernat XII*, 420.16, 420.22).

Provatge 'morgó', V. pau.

Provecte, V. *vehicle* *Proveença*, *proveïdor*, *proveï-
ment*, *proveir*, *proveït*, V. *veure* *Provenient*, *proveni-
ment*, *provenir*, *provent*, V. *venir* *Provençer*, V.
prebenda (HAYER) +*Prover*, V. *provar* *Proverbi*,
proverbial, V. *verb* *Proveta*, V. *provar* *Pròvid*, *pro-
vidència*, *providencial*, *providenciar*, *provident*, V.
veure

PROVÍNCIA, pres del ll. *provincia* id. □ 1.ª doc.:
Llull:

«En una *provincia* s'esdevenc que los benauyrats
devots qui anaven preycar la paraula de Déu als in-
feels, no foren scoltats, e gitàls hom de la terra; e lo
cardenal --- tractà ab los prínceps cristians --- que per
força d'armes fossen guerrejats e vençuts tots aquells
qui no lexen entrar --- los sants crestians qui hi volen
preycar ---», *Blanq.* (NCl. II, 210.13; *provincies* ib.
II, 214.9); «--- Lo rey --- tramès per totes les *provin-
cies* ---», *VidesR*, 205r1 (n. 22); «no pot saber que
dues *provincies* sien millors, ne pus gracioses de totes
coses, com és lo regne de València e lo regne de Múr-
cia», Muntaner (§ 34, Bof.).

En altres passatges de la *Crònica* de Muntaner el
mot figura, en part, en una variant *provència*, més
arromançada: «a Bonaire --- no hi esteguessen mas
frases catalans, e que fossen *provència* per ells ma-
teixs», doncs en l'acc. de 'provincia monàstica', però
també *provincies* (§ 285, Casac. VIII, 53.1; § 292; IX,
7.14); en aquella acc. s'usà també una altra forma,
encara més arromançada; parlant de les religioses de
Santa Clara: «segons ordinations d'aquesta *proensa*»
(*InvLC*). En francès *province* ja apareix usat el 1213
en els *Faits des Romains* (526.20 etc.: *Rom.* LXV, 499).

Els lingüistes llatinistes i indoeuropeïstes neguen
que el ll. *provincia* sigui derivat de *vincere* 'vèncer',
com creien els antics.

DERIV.: *Provincia* [1868, *SLitCosta*], només cast.
provinciano [1770]. *Provincial* [DTo. 1647]; *provin-
cialat* [Belv.], *provincialisme* [Lab. 1888]. [Llull]:
«capítol general e *provincial*», *Blanq.* (NCl. II, 220.28).
Del ll. PROVÍNCIA (la «*provincia romana*») ve el nom
de *Provença*, i de PROVINCIALIS ve l'ètnic *provençal*;
per a la història d'aquest, veg. F. Lot, *Mélanges Jean-
roy* 1928, 89-95. Un altre derivat és *provençada* 'ven-
tada del NE.', segons el val. Enric Valor: «encollín-
se, com els seus braços, la seua esquena i les seues ca-
mes, al buí gèlid de la *provençada*» («*Jornada*», Val.
18-XII-1962).. *Provincianisme*, *provincialitat* [Labèr-
nia 1888]. *Comprovincia*; *comprovincial*.

Provinença, *provinent*, V. *venir* *Provisió*, *provi-
sional*, *provisor*, *provisorat*, *provisori*, *provisòria*, *pro-*